

Om oskulologi

af Carsten Weber-Nielsen

Der findes en disciplin, som ikke er meget kendt: *oskulologi* – andre kalder det *basiologi*, selv foretrækker jeg *filematologi*. Hvad er et kys? De fleste vil sige, at det ved ethvert barn. Men det er alligevel vigtigt med definitioner. Der er godt nok nogen, der har sagt, at det heller ikke er nødvendigt at kunne definere en elefant – det må være nok at kunne genkende den, når man ser den. Men jeg vil dog gerne prøve med en definition af et kys, så man genkende det, hvis man får et.

Først må man gå en lille omvej for at pejle sig ind på emnet. De fleste kan vel være enige om, at et kys er en form for kærtegn. Og her er det naturligt at omtale den tyske forsker Magnus von Hirschfeld, der efter sigende skal have udført sine forsøg i mellemkrigstiden: Han kærtegnede systematisk svin for at finde frem til deres erogene zoner,¹ og det lykkedes ham at opstille en definition af, hvad et kærtegn er, og den lyder: *en bevægelse udført med flad hånd i forplantningsøjemed*. Definitionen er i dag stærkt forældet, dels fordi et kærtegn ikke altid gives i forplantningsøjemed, dels fordi man kan forestille sig bevægelser udført med rund hånd, afhængig af objektets form.

Vi prøver med en definition fra Videnskabernes Selskab: “et kys er et tryk med munden på et legeme.” Det stammer fra Kr. Nyrop, der i 1898 skrev en bog om emnet – *Kysset og dets historie* – og han fortsætter med at beskrive, hvordan et kys opstår: “Kysset frembringes ved en art sugende muskelbevægelse af læberne, der ledsages af en svagere eller stærkere lyd. Rent fonetisk kan kysset således bestemmes som en inspiratorisk bilabiallyd. De engelske fonetikere kalder den lip-click, dvs. læbesmækkelyd.”² Det vil her være naturligt at foretage en inddeling af kys, og der har navnlig tyske forskere været fremme på banen: en tysk jurist har skrevet en afhandling om, hvornår kys var tilladelige og hvornår ikke:

Kys er *tilladelige*

A. som åndelige kys

-
1. Jeg kan ikke lide glosen *erogen*, det burde hedde *erotogen*.
 2. Nyrop s. 7-8.

- B. som forsoningskys og fredskys
- C. som sædvanekys, dels
 - a. som hilsen
 - 1. ved møde
 - 2. ved ankomst
 - 3. ved bortrejse
 - b. som høflighedsbevis
 - c. i spøg
- D. som ærbødighedskys
- E. som festkys
- F. som kærlighedskys
 - a. mellem ægtefolk
 - b. mellem forlovede
 - c. mellem forældre og børn
 - d. mellem slægtninge
 - e. mellem gode venner

Eller *utilladelige*, når de gives

- A. af falskhed eller ondskab
- B. af forbuden vellyst³

Denne inddeling tager dog ikke hensyn til det stedfortrædende kys, som man f. eks. kan se hos Ovid. Ovid er inviteret til et selskab, hvor også hans elskerinde er med – og hendes mand! Han foreslår hende derfor at stille sit bæger sådan, at han kan nå det og trykke sine læber lige der, hvor hun har drukket.⁴ Ligeledes giver inddelingen heller ingen plads til negerkys, men det vil jo i dag også være politisk ukorrekt.

Vi skal gå til litteraturen for at få mere information om emnet. Catul har to digte om at kysse Lesbia, nr. 5 og 7, og i det første beder han hende om 3300 kys. Han udtrykker sig lidt mere poetisk: først 1000, så 100, osv. men summen er i

3. Citeret efter Nyrop s. 63.

4. Ovid, *Amores* 1.4.

hvert fald 3300. Nogle kommentarer siger, at det bare er et vilkårligt stort tal, mens andre kritiserer Catul for kun at ønske en mængde, der kan tælles. Nå, men konklusionen må i hvert fald være, at kys er noget positivt. Kys hedder hos Catul *basium*, og der var heraf, jeg afledte *basiologi*.

Et rigtig fint tilbud om kys kommer fra selveste Venus: Apuleius fortæller i sin roman *Det gyldne æsel*, at hvis nogen kunne give oplysninger om den flygtede Psyche, ville gudinden give syv søde kys (*suavia*) og et endnu sødere tungekys.⁵

Herfra videre med den græske romanlitteratur: Achilles Tatios (fra det 2. årh. e.Kr.) er nok den, der har funderet mest over kys, og han har en anvisning på, hvordan man stjæler et kys – det er hovedpersonen, der fortæller om sin udkårne Leukippe ('den hvide hest'):⁶

Der var nu sket det, at pigen dagen før ved middagstid havde spillet på lyre; også Kleio – [det er tjenestepigen] – var til stede og sad ved siden af hende, mens jeg gik omkring. Pludselig kom en bi flyvende fra et sted og stak Kleio i hånden. Hun gav et skrig fra sig, og Leukippe sprang op, lagde lyren fra sig og inspicerede stikket, samtidigt med at hun trøstede hende og sagde, at hun ikke skulle være ked af det: hun kunne nemlig få det til at holde op med at gøre ondt ved at synge to tryllesange, som hun havde lært af en sigøjnerkvinde, og de virkede mod stik af hvepse og bier. Hun sang dem straks, og Kleio sagde kort efter, at hun havde det bedre.

Nu dagen efter var en bi eller en hveps tilfældigvis kommet ind og fløj summende rundt om mit ansigt. I et øjeblik inspiration førte jeg hånden op til ansigtet og lod, som om jeg var blevet stukket, og at det gjorde ondt. Leukippe kom hen til mig, fjernede min hånd og spurgte, hvor jeg var blevet stukket. "I læben," svarede jeg, "kan du ikke synge dine tryllesange for mig, min kæreste?"

Hun kom nu helt tæt på mig, rykkede munden nærmere for at synge og hviskede et eller andet, mens hun strejfede mine læber. Så kyssede jeg hende uden at sige et ord og lavede ikke den lyd, der ellers er ved kys; hun åbnede og lukkede læberne, hviskede tryllesangen, men ændrede den til kys. Så lagde jeg armene om hende og kyssede hende åbenlyst. Hun trak sig tilbage og sagde: "Hvad er det, du gør? Skal du også fremsige tryllesange?"

5. Apuleius, *Metamorphoses* 6.8 (overs. Otto Gelsted 1942, s. 114).

6. Jeg citerer fra standardoversættelsen (2007), s. 226.

“Nej,” sagde jeg, “men jeg kysser troldkvinden, fordi du har kureret min smerte.”

Da hun forstod, hvad jeg sagde, og smilede, blev jeg mere dristig og sagde: “Ak, min kæreste, jeg er blevet såret meget værre: for såret er flydt ind i mit hjerte og behøver din tryllesang. Du har vist en bi på dine læber, for du er fyldt med honning, og dine kys sårer. Vil du ikke nok synge igen ganske langsomt, for at såret ikke skal blive værre?”

Mens jeg sagde det, lagde jeg med større styrke armen omkring hende og kyssede hende mere frit. Hun fandt sig i det, mens hun foregav at stritte imod.

Men det går ikke altid så godt med det første kys: Longos har skrevet en hyrderoman om to unge, *Dafnis og Chloe*. To hyrder konkurrerer med en tale for at få et kys af en ung hyrdinde Chloe. Det er naturligvis helten, der får det, men han føler snarere, at han har fået et slag: “Hvad har Chloes kys dog gjort mig? Hendes læber er blødere end roser og hendes mund sødere end honning; men hendes kys stikker mere smertefuldt end bierne!”⁷

Jeg vender tilbage til Achilleus Tatios: Helten laver en aftale med sin udkårne om, at han skal komme på besøg om natten, men hendes mor, der ligger ved siden af, drømmer, at der kommer en voldsmand og snitter datteren op med et sværd – symbolikken er vist tydelig nok – så han bliver afbrudt, og de to stikker af med et skib, og her møder de en bøsse, der ved et vådeskud har dræbt sin elsker. For at fordrive tiden begynder de at tale om erotik.⁸

Achilleus Tatios beretter om forskel på pigekys og drengekys. Det er helten, der fortæller:⁹

7. Longos, *Dafnis og Chloe* 1.18 (overs. A. Kragelund 1941).

8. I den første udgave af Achilleus Tatios fra 1917 var de mest vovede passager forsynet med en latinsk oversættelse. Det betød, at det var meget nemt at finde frem til dem, men nu er man desværre begyndt også at oversætte sådanne passager til engelsk.

9. Achilleus Tatios 2.37.6-10, 2.38.5 (s. 242f).

Og hvis vi nu ... taler om nydelsen ved akten – selv om jeg er en nybegynder med hensyn til kvinder, fordi jeg kun har haft omgang med dem, der kan købes til elskov – en anden, der var indviet, kunne måske sige noget mere: men jeg vil alligevel sige noget, også selv om jeg har begrænset erfaring.

Kvindens legeme er fugtigt under det erotiske samvær, og hendes læber er bløde at kysse. Derfor holder hun mandens legeme fast i sine omfavnelser, og det er helt indpasset i hendes kød, og hendes partner er omgivet af nydelse. Hun trykker kys på éns læber, ligesom man trykker et segl ned; hun kysser med kunst og gør kysset mere sødt. Hun vil nemlig ikke bare kysse med læberne, men bruger også tænderne, og hun græsser rundt om på elskerens mund og bider med kys. At røre ved hendes bryst giver også en særlig nydelse. Under orgasmen gør nydelsen kvinden vild af lidenskab, hun kysser med vidt åben mund og bliver afsindig; på dette tidspunkt mødes tungerne for at søge hinanden og forsøger at kysse, så meget de kan; man forøger nydelsen ved at kysse med åben mund.

Når kvinden er ved elskovens klimaks, er det naturligt for hende at stønne af en brændende nydelse, og hendes gispen rejser sig med hendes elskovsånede til læberne og møder elskerens kys, der strejfer omkring og søger at trænge ned i hende. Kysset vender om med hendes gispen, og når det er blevet blandet dermed, følger det efter og rammer hjertet. Når hjertet er blevet forurologet af kysset, banker det. Hvis ikke det sad fast på de indre organer, ville det have fulgt med og have trukket sig selv op til kyskene. Drengene har ikke fået undervisning i at kysse, når man tager dem i favn, mærker man, at de intet har lært, elskoven er træg, og der er ingen nydelse.

Bøssen, jeg nævnte før, har en helt anden mening:

Du forekommer mig ikke at være en nybegynder, men erfaren i elskov, sådan som du har overvældet os med raffinement hos kvinder. Men nu skal du høre om, hvad drenge kan. Hos kvinden er alt kunstigt, både det, hun siger, og det, hun gør. Hvis hun forekommer smuk, er det et omhyggeligt kunstgreb med kosmetik: hendes skønhed består af parfume, hårfarvningmidler eller sminke. Hvis man fjerner alle disse tricks, ligner hun alliken i fablen, der har mistet sine fjer.

En drengs skønhed skal ikke vandes med parfumeduft eller med falske og fremmede lugte, og drenges sved lugter bedre end enhver kvindes parfume. Det er også muligt for en dreng før det erotiske favntag at brydes på sports-

pladsen og åbenlyst at favnes, og de omfavnelser rummer intet skammeligt; deres legemer gør ikke erotiske omfavnelser bløde, fordi kødet er eftergiven-
de, men gør modstand mod hinanden og kæmper om nydelsen.

Drenges kys er ikke kunstfærdige som hos kvinder, og en dreng bruger ikke frække numre med sine læber: han kysser, som han kan, og hans kys er præget af naturlighed og ikke af teknik. Her er et billede på en drengs kys: hvis man lod nektar stivne og formede en læbe heraf, ville man have fået så-
danne kys! Når man kysser ham, kan man ikke blive mæt, men lige meget hvor mange man får, vil man stadig være tørstig efter at kysse, og man vil ikke trække sin mund tilbage, førend man af lutter nydelse må flygte for kysene.

Og endelig har Achilleus Tatios en bemærkning om kyssets natur: "Hvad er nemlig sødere end et kys? Elskovens gerninger har både en grænse og et mættel-
sespunkt og er ingenting, hvis man fjerner kysene fra dem; men et kys er ubegrænset og umætteligt og altid nyt. De tre smukkeste ting går ud fra munden: ånde og stemme og kys. Med læberne kysser vi hinanden, og fra sjælen kommer nydelsens kilde."¹⁰

Det virker unægteligt, som om grækerne er dybt romantiske. Hos romerne kan man undertiden se nogle skumle hensigter: Aulus Gellius er en latinsk forfatter, der i det 2. årh. e. Kr. skrev et værk med titlen *Attiske nætter*.¹¹ Han fortæller heri om den ældste republik: det var skik og brug, at mænd kysede deres kvindelige slægtninge for at kunne kontrollere dem, således at deres ånde kunne afsløre, om de havde drukket. Straffen for at drikke vin var den samme som for hor: af med hovedet.¹²

I *Det nye Testamente* er der ingen erotiske kys (jeg har kigget efter), men der omtales dog kærlighedskys, f.eks. i forbindelse med den fortabte søn,¹³ og da apostlen Paulus tog afsked med de ældste i Efesos, brast alle i gråd og kysede ham.¹⁴ Den slags fromme kys kan man også observere i Peterskirken, hvor Peters storetå er meget slidt af

10. Achilleus Tatios, s. 263.

11. På trods af den indbydende titel er den prosaiske forklaring, at han sad oppe om natten og skrev. Han boede på et landsted, der tilhørte Herodes Atticus, og som lå nord for Athen i Keffissia (i dag en nydelig forstad til Athen).

12. Aulus Gellius 10.23.

13. Lukas' evangelium 15.20.

14. Apostlenes gerninger 20.37.

de fromme troende. Cicero fortæller noget tilsvarende om en statue af Hercules, der stod i Agrigentum: Her var munden og hagen slidt af folks kys.¹⁵

Vi mangler lige at tale os kyssets topografi: Kr. Nyrop fortæller¹⁶ om en latin-kyndig dame, der var gift. En påtrængende tilbyder bad hende om et kys, et *osculum*, men hun sagde, at da hun var gift, tilhørte hendes *os* (hendes mund) ægtemanden, men anden halvdel af ordet, *culum*, kunne hun godt byde ham: Fra et filologisk synspunkt er det overhovedet ikke morsomt, for *cūlus* har langt *u*, mens *oscūlum* har kort *u*!

Til sidst et par ord om kys med tilsætningsstoffer: Kr. Nyrop oplyser, at tyske piger åbenbart har foretrukket at kysse mænd med skæg, og han citerer et ordsprog: Et kys uden skæg er et æg uden salt, eller på tysk *Ein Kuss ohne Bart ist ein Ei ohne Salz!*¹⁷

cwn@hum.ku.dk

15. Cicero, *De Verrinske Taler* 4.94 (overs. Sven Helles 2003, 421f).

16. Nyrop s. 129.

17. Nyrop s. 19.